

Ara que fa seixanta anys de la implantació de la dictadura comunista a la Xina, on són, als Països Catalans d'ara, els maoistes d'aleshores?

Els nostres deixebles de Mao

L'octubre del 1949 el comunista Mao Zedong —conegut abans a occident com a Mao Tse-tung— aconseguia vèncer les forces nacionalistes del Guomindang dirigit per Chiang Kai-shek. El Partit Comunista Xinès acabava així una llarga guerra civil que es remuntava al 1912, amb la caiguda del darrer emperador, i que tingué un parèntesi (1937-1945) durant l'ocupació japonesa i la Segona Guerra Mundial. Acabada aquesta darrera, la guerra civil xinesa entre comunistes i nacionalistes es reprèn amb més força i, finalment, l'exèrcit roig de Mao assoleix la victòria contra les forces del Guomindang que es refugien a Formosa —conegut també per Taiwan— on, després d'anys de dictadura, finalment es crea un estat democràtic el 1991. Mentrestant, a la Xina continental, Mao sotmet tot el país a una fèrria dictadura comunista que arriba fins avui.

Els anys 60 i 70 del segle XX, als Països Catalans el maoisme esdevé una de les referències més estimades per alguns militants de l'esquerra radical, és a dir, la gent que es considerava més a l'esquerra que els partits socialistes i els comunistes a l'estil del PSUC català i el PCE espanyol. El maoisme serà una mena de trobada ideològica i política per a cristians de base, intel·lectuals, estudiants, obrers... que havien perdut la confiança en els partits més diguem-ne moderats o revisionistes.

Val a dir que no tothom que va militar en partits d'inspiració maoista necessàriament assumia la ideologia revolucionària xinesa. Com recorda el sociòleg mallorquí Antoni Tarabini, ex-militant de Bandera Roja, “de maoistes n’hi havia molt pocs i estaven sobretot a l’OIC (o OEC); a més, sovint eren persones que únicament tenien com a referència difusa el maoisme i no podien ser considerats com a ortodoxos, i ni tan sols es podia considerar al partit com a pròpiament maoista”. Possiblement, això que diu el sociòleg per al cas balear és aplicable també al País Valencià i al Principat. Eren moments de gran eferescència ideològica i política que sovint conduïa a escissions encadenades o al pas individual d’un partit a un altre amb gran rapidesa, i és difícil —per no dir impossible— que tothom que estigués sota una sigles d’inspiració maoista fos realment seguidor de la doctrina de Mao. En el context d’aquella eferescència ideològica esquerrana, les relacions entre joves militants de les Illes, del País Valencià i de Catalunya sovint servia d’impuls ideològic, especialment per als del País Valencià i les Illes, que veïen l’agitació catalana amb admiració.

Segons conta Tarabini, molts joves esquerrans illencs bevien de l'ànim revolucionari dels companys catalans que arribaven a les Balears per fer el servei militar. Va ser el cas, segons narra, dels coneguts periodistes catalans Manuel Campo Vidal i Xavier Vidal-Folch, que, fent el soldat a Palma, vivien en un petit apartament del passeig Marítim en el qual es reunien amb els joves balears d'ideologia d'inspiració maoista, i passaven hores i hores de discussions ideològiques i, possiblement també, es dedicaven a activitats lúdiques més pròpies —com es diria en aquell temps— de *petitburgesos*.

Què era el maoisme als Països Catalans durant els anys d’aquella eferescència? I què fan i on són alguns dels coneguts maoistes d'aleshores?... Això

Primer congrés de l'Organització Revolucionària

ho esbrinem en escaure's el seixantè aniversari de la instauració de la dictadura comunista a la Xina.

Del PSUC als maoistes. El maoisme va ser acollit a Catalunya entre alguns moviments estudiantils i sectors de l'ortodòxia comunista, oposats a les tesis revisionistes que es començaven a activar durant aquelles dècades, tant des de l'URSS com des de fora. L'enfrontament acabà en escissions i amb la creació de noves organitzacions més o menys efímeres, algunes de les quals es definien com a seguidores de la doctrina política de Mao Zedong. Llavors, el partit comunista a Catalunya era el

dels Treballadors, el 20 de març del 1977. A la cloenda hi assistiren representants de partits nacionalistes.

PSUC. De manera que, al Principat, les escissions maoistes principalment sorgiren d'aquesta organització.

La primera escissió des del maoisme dins del PSUC fou la del PCE-I (Partit Comunista d'Espanya-Internacional) El corrent que s'agrupava al voltant de la publicació *Unidad* s'escindí el 1967. El juny del 1968 es constituí com a partit, però no ho va fer definitivament fins el febrer del 1969 a Lieja (Bèlgica). Defensava obertament els postulats de Marx, Lenin, Stalin i Mao. El PCE-I tingué una presència modesta a les Balears, on s'implantà el 1973 amb gent provinent tant del PSUC com del PCE. Segons Antoni

Marimon, estudiós especialitzat en història política recent, no passaren de ser una trentena d'afiliats, però malgrat això fou bastant actiu a la segona meitat de la dècada dels 70, quan impulsà l'Assemblea d'Aturats, l'Associació d'Amistat i Solidaritat amb el Poble Sahrauí i els Grups Anticolonialistes Balears –GAB– de caràcter antiespanyol i anticatalà.

Un any més tard el PCE-I tingué una escissió que donà lloc al Partit Comunista d'Espanya-Internacionalista. I el 1971, encara una nova escissió originà el Partit Comunista d'Espanya (Internacionalista) – Línia Proletària. Aquest últim es convertí en el PCE-

Internacional quan el que tenia aquest nom es convertí en el Partit del Treball d'Espanya (PTE). Aquest darrer corrent es caracteritzà pel fet d'oposar-se a la reforma democràtica i promogué manifestacions i mobilitzacions al carrer a favor de la ruptura amb el règim. Així mateix, defensaven la independència dels Països Catalans, el País Basc, Galícia i les Canàries. Entre els seus militants, s'hi destaca Gustau Muñoz, tirotejat i mort per la policia en una manifestació a Barcelona. La mort d'aquest jove, juntament amb la repressió policíaca contra aquest grup, acabà debilitant-ne l'activitat i la influència.

Què se n'ha fet, dels maoistes?

■ **José Manuel Durão Barroso** (Lisboa, Portugal, 1956). Com a exemple més paradigmàtic de l'evolució ideològica de molts polítics, hi ha l'actual president de la Comissió Europea, que de tant en tant es vanta del seu passat maoista. Efectivament, va militar al Moviment Reorganitzatiu del Partit del Proletariat (MRPP), una organització que es va caracteritzar pel fet d'aplicar mètodes expeditius. En aquella formació esquerrana va conèixer la seua esposa, Margarida Sousa, amb qui compartia cabells llargs i orígens burgesos. La mort del pare va significar un trasbals per a Durão Barroso, que el 1990 passa a militar al Partit Socialdemòcrata (PSD), el qual, tot i el nom, se situa al centre-dreta. Com a membre d'aquest partit, arriba a ministre d'Afers Estrangers i, més tard, relleva Cavaco Silva al capdavant del PSD. Curiosament, Durão sempre ha estat considerat un dels líders més conservadors de la formació.

■ **Jordi Solé Tura** (Mollet del Vallès, Vallès Oriental, 1930). Qui va ser un dels set ponents de la Constitució espanyola havia estat un destacat dirigent de Bandera Roja, nascuda d'una escissió del PSUC. Dins BR, hi va tenir un paper fonamental com a creador de teoria i de discurs.

De fet, esdevingué un dels principals teòrics del partit. A les portes de la transició, juntament amb més líders de la formació, impulsà una nova escissió, BRC, que finalment es dissolgué, de nou, al PSUC, on el seu lideratge el va dur a encapçalar la llista electoral municipal a Barcelona, el 1983. Dos anys més tard, canviava la falç i el martell del PSUC pel puny i la rosa del PSC, partit amb el qual arribà a ser ministre de Cultura, el 1991, sota la presidència de Felipe González.

■ **Anna Birulés i Bertran** (Girona, 1954). Aquesta economista, que arribà a ser ministra espanyola de Ciència i Tecnologia, del 2000-2002, al primer govern del PP, havia passat per la militància, en l'època universitària, a Bandera Roja, una escissió de la qual anà a desembocar al PSUC. Féu tot aquest recorregut acompanyat del seu amic i mentor polític Josep Piqué.

■ **Josep Piqué i Camps** (Vilanova i la Geltrú, Garraf, 1955). L'actual president de la companyia aèria de vols de baix cost Vueling, ex-ministre d'Indústria d'Aznar, ex-president del PP de Catalunya, ex-director general d'Indústria de la Generalitat de Catalunya amb CiU, és

El PTE s'implantà al País Valencià, on tingué poca presència; i també a les Illes, el 1973, on féu part de les institucions unitàries d'oposició al règim franquista; arribà a tenir, segons Marimon, un centenar d'afiliats. Finalment, inicià un procés de fusió amb l'ORT (Organització Revolucionària de Treballadors), i manifestà una presència relativament activa dins el món sindical balear. Com tant partits d'extrema esquerra a les Illes, s'esvaí a final dels anys 70.

Més comunistes. El Partit Comunista d'Espanya (Marxista-Leninista), o PCE (M-L), va ser una escissió del PCE creada a l'exili, a Brussel·les. S'oposava a la direcció espanyola del PCE, amb el suport de col·lectius pro-xinesos. Tot i aquest origen xinès, aviat trencà les relacions amb el Partit Comunista Xinès i orientà les seves relacions cap al PC albanès. Va tenir poca presència a Catalunya. El PCE (M-L) inspirà, el 1970, la creació

del Front Revolucionari Antifeixista i Patriòtic (FRAP), que presentava una estratègia de "guerra popular prolongada". Va aconseguir de mantenir nuclis a Barcelona, el Vallès i el Baix Llobregat. A les Balears no hi tingué presència, mentre que al País Valencià es féu notar sobretot a les comarques de l'Horta, la Costera, la Safor i les dues Riberes.

Menys importància va tenir encara a Catalunya el PCE (Reconstituït), un altre partit marxista-leninista-maoista, fundat el 1975, partidari també de la lluita armada, i que impulsà la creació de l'organització armada Grups de Resistència Antifeixista Primer d'Octubre (GRAPO). No s'implantà a les Balears ni al País Valencià.

L'Organització Revolucionària de Treballadors. L'ORT es creà el 1969, fruit de la radicalització de sectors sindicalistes d'origen cristià, que van evolucionar cap a tesis del maoisme. Efectivament, a Catalunya, a partir dels Cercles de Formació de Quadres i de les Plataformes de Comissions Obreres, va néixer, el 1971, l'Organització Revolucionària de Treballadors (ORT). El germen de l'ORT va ser l'Acció Sindical de Treballadors, AST, que havia nascut el 1960 a partir de militants de les VOJ –Avantguardes Obreres Juvenils, fundades per jesuïtes. Es va acabar fusionant amb el PTE. I molts dels seus militants van fer fi al PSOE. Els estatuts de l'ORT, tal com s'especificava després del congrés que

“De tots els grups maoistes, Bandera Roja és el que arribà a ser més influent al final del franquisme”

una de les trajectòries més espectaculars de ex-militants maoïstes. De jove, milità a BR i, més tard, al PSUC. Però la seva carrera professional el va anar allunyant de la militància d'extrema esquerra. Una carrera que el va dur a presidir el grup ERCROS i el Cercle d'Economia de Barcelona.

■ **Antoni Tarabini Castellani Nebot.** Sociòleg mallorquí, ex-capellà catòlic. Va ser militant de Bandera Roja. El 1975 va adquirir gran rellevància entre els sectors esquerrans de les Illes quan fou detingut per la policia, en un afer que va ser tractat a bastament per la premsa, car era la primera vegada que el món clandestí local d'esquerra emergia a les pàgines dels diaris amb tanta informació. Sempre relacionat amb l'activisme cultural, participà en l'Obra Cultural Balears i el 1976 va ser un dels fundadors del PSI. Posteriorment ingressà al PSOE, partit pel qual va ser regidor de Calvià. Com a sociòleg, ha estat força conegut a les Illes pels seus treballs professionals fets per a Gadeso (Gabinet d'Estudis Socials), empresa que fundà. Actualment, ja jubilat oficialment, presideix la Fundació Gadeso, molt activa, que es dedica a investigacions sociològiques.

■ **Eulàlia Vintró i Castells** (Barcelona, 1945). Cate- dràtica de filologia grega a la Universitat de Barcelona. Va ser una destacada dirigent del PSUC, més endavant ICV.

Abans, però, havia passat per l'escola de Bandera Roja. El 1979 fou diputada a les Corts espanyoles pel PSUC. També va ser regidora a l'Ajuntament de Barcelona, i posteriorment cap de llista municipal per ICV, formació amb la qual esdevingué segona tinent d'alcalde, del 1995 al 1999, quan decidí no tornar a presentar-se als comicis. També ha estat diputada del Parlament de Catalunya.

■ **Manuel Campo Vidal** (Camporrells, Llitera, 1951). Aquest periodista amb una llarga trajectòria professional, amb una extensa formació com a enginyer tècnic i presentador de televisió, també havia militat de jove en organitzacions que abraçaven les tesis del líder de la revolució xinesa.

■ **Rafael Blasco Castany** (Alzira, Ribera Alta, 1945). L'actual conseller d'Immigració i Ciutadania del govern de Francisco Camps té una virolada trajectòria política: la seva militància començà al PCE (M-L) i al FRAP. El 1976 fou president estatal de la Convenció Republicana dels Pobles d'Espanya, creada pel PCE (M-L). Per mitjà de la plataforma La Causa, s'integrà al PSOE. Durant el govern del PSPV-PSOE va exercir de conseller de Presidència i també d'Obres Públiques i Urbanisme. El van destituir acusat de corrupció. I va entrar al PP. A partir del govern Zaplana, va tornar als càrrecs públics: a la [continua a la pàg. 24 >>](#)

van dur a terme el 1977, establien que els militants tenien el deure "d'estudiar el marxisme-leninisme i el pensament Mao Tse-tung, lluitar pels interessos de la classe obrera i les masses oprimides, defensar la unitat del partit i exercir la crítica i l'autocrítica". La secció juvenil s'anomenava Unió de Joventuts Maoïstes (UJM). El 1979 es va unificar amb el Partit del Treball d'Espanya (PTE), tot creant el Partit dels Treballadors d'Espanya (PTE-ORT). Va tenir més importància al País Valencià, on creà l'òrgan d'expressió orgànica *Ara!*, que no a la resta dels Països Catalans.

Bandera Roja. Dels grups maoïstes, Bandera Roja (BR) és el que arribà a ser més influent al final del franquisme. Té l'origen el 1968, quan un grup d'universitaris al voltant de Jordi Borja, integrants del grup Unidad, engegaven un nou projecte polític. El 1969 celebra el congrés fundacional, on es defineix com a leninista, amb influències del maoïsmes. A mesura

que va anar creixent, a principi del anys 70, crea l'Organització Comunista - Bandera Roja, d'àmbit espanyol, i incorpora sectors del sindicalisme, cristians i estudiants. Va tenir força influència en el món sindical, en el qual disputà al PSUC l'hegemonia dins de Comissions Obreres. L'èxit de BR es va palesar també en els moviments de veïns i d'estudiants, on tingué una presència destacada.

El 1972, BR ingressà a l'Assemblea de Catalunya. Internament, de seguida hi hagué tensió entre els sectors partidaris de crear un partit obrer revolucionari –les generacions més joves– i els partidaris de mantenir l'estratègia per intensificar les tasques de mobilització i de sensibilització política –la vella guàrdia. Aquesta pugna es resolgué, aparentment, amb la creació de l'Organització Comunista d'Espanya - Bandera Roja, cosa que significà el triomf dels primers sobre els segons.

Però la tensió reaparegué el 1974. A les portes de l'inici de la transició, hi

hagué un sector partidari de reforçar la creació d'un partit marxista alternatiu al PSUC, enfront del sector veterà de la formació, partidari d'una estratègia d'unitat de les forces d'esquerra en vista de l'incipient procés de reforma cap a la democràcia. Aquest darrer sector, liderat pels nuclis inicials de BR (Jordi Borja, Jordi Solé Tura, Alfons Carles Comín, Eulàlia Vintró, entre més) van escindir-se, amb dos centenars de militants –més de la meitat–, i van crear Bandera Roja de Catalunya, que es va incorporar, de nou, al PSUC. Després d'un període de declivi, BR acabà integrant-se, el 1989, també al PSUC.

Al País Valencià, Bandera Roja va tenir també una implantació considerable. Arribà a publicar el seu òrgan d'expressió, la revista *El Comunista*, i va participar a la Taula Democràtica del 1973. A les Illes s'implantà el 1969 i, en passar a ser l'Organització Comunista d'Espanya - Bandera Roja, tingué una presència molt més àmplia. En formaven part persones vinculades

ve de la pàg. 23 >>> Conselleria de Presidència, director del gabinet de Planificació i també sots-secretari de Planificació i Relacions Externes; després, conseller de Treball (1999-2000), de Benestar Social (2000-2003), de Territori i Habitatge (2003-2006), de Sanitat (2006-2007) i, finalment (de moment), d'Immigració i Ciutadania.

■ **Alfons Carles Comín** (Saragossa 1932 - Barcelona 1980). Provenint d'una família carlina aragonesa, evolucionà de les seves tesis catòliques –que mai no deixa de banda– cap a les comunistes. Milità al Font d'Alliberament Popular (FLP), que abandonà, a principi dels 60, per ingressar al Front Obrer de Catalunya (FOC), el referent català del FLP. El 1970 ingressa a l'OCE-BR, formació que abandonà per impulsar BRC, com a pas previ al seu ingrés al PSUC. Fou diputat del Parlament de Catalunya el 1980, per les llistes del PSUC a Barcelona.

■ **Francesc Obrador Moratinos.** Nascut a Mallorca, ex-capellà catòlic, fou un dels membres de Mar 6 i activista sindical d'hoteleria. Adquirí gran rellevància social, política i mediàtica al capdavant de l'Alternativa per a un Sindicat Unitari Democràtic de Treballadors de l'Hoteleria. Va ser membre de Bandera Roja. Posteriorment participà a la fundació del PSI i passà després al PSOE i a la UGT, sindicat del qual va ser secretari general. Tam-

bé fou batlle (pel PSOE) de Calvià, diputat socialista al Parlament balear i candidat (1991) a president del govern de les Illes. En abandonar la política activa, continuà fent tasques sindicals fins que fou elegit primer president del Consell Econòmic i Social de les Illes, càrrec que deixà en arribar a la jubilació. Actualment es dedica a la cooperació internacional amb països llatinoamericans i africans.

■ **Antoni Mir Fullana.** Militant de l'OEC a Mallorca, posteriorment centrà l'activisme en la recuperació cultural i lingüística. Va arribar a ser president de l'Obra Cultural Balear i, en deixar el càrrec (2003), passà a residir a Catalunya, on viu d'aleshores ençà. Al Principat fou director general de Política Lingüística del primer govern del tripartit, i el 2005 passà a ocupar la direcció de la Casa de les Llengües.

■ **Ramon Soto** (València, 1942). L'escultor que cerca “un sentit” a la seva “pròpia existència” mitjançant la recreació de l'univers zen, tal com explicava aquest passat mes de març, en inaugurar una exposició auspiciada per l'IVAM i comissariada per qui n'és la directora (Consuelo Ciscar, casada amb Rafael Blasco), va militar, els anys 60, als Comitès Antiimperialistes, va tenir relació directa amb el FRAP i va passar a l'òrbita del PCE (M-L). Actualment és vice-president del Consell Valencià de Cultura.

L'ORT, creada el 1969, fou un dels partits d'inspiració maoista.

al catolicisme de base progressista. Alguns membres de Bandera Roja s'havien iniciat en l'activisme socio-polític en el grup que s'anomenà Mar 6, pel lloc on es reunien, una casa situada al carrer de la Mar, número 6, de Palma. Es tractava d'un grup catòlic de base, format per capellans i monges i també seglars, alguns dels quals –els més rellevants penjaren els hàbits– feren el pas cap a l'activisme polític a Bandera Roja. Intensament relacionat amb l'activisme sindical al principi, posteriorment OCE-BR començà a declinar a les Balears quan, a principi del 1975, alguns membres passaren al PCE i alguns altres acabaren fundant el 1976 el Partit Socialista de les Illes (PSI, avui PSM).

■ **L'OEC.** El 1974 es crea l'Organització d'Esquerra Comunista d'Espanya (OICE, en sigles en castellà), amb arrels als Cercles Obrers Comunistes (COC) i, per tant, al FOC (Front Obrer de Catalunya). L'any 1977 es va definir

com a marxista-leninista i es va treure la E que originàriament tenia al final del nom. Al País Valencià va editar la revista *El carrer* i va tenir especial implantació al Camp de Morvedre.

A les Balears s'implantà també el 1974. Va sorgir de la fusió de dos grups comunistes, uns dels quals, el Cercles Obrers Comunistes (COC) tenia prèviament alguns, pocs, militants a Mallorca. Volia ser una síntesi de tota l'esquerra revolucionària, des de Mao a Gramsci passant per Lenin i Trotski. Mai no va fer part de cap organisme unitari de l'oposició a la dictadura i propugnà el boicot al referèndum de reforma política (desembre del 1976). Edità el periòdic *Democràcia Proletària* i arribà a tenir un nombre de militants considerable –dins els paràmetres de l'extrema esquerra d'aleshores a les Balears–, entre un centenar i dos.

Miquel Payeras (amb informacions d'Enric Rimbau)